

УЧАСТИЕТО НА ЖЕНИТЕ В РАБОТАТА НА ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ПАРТИИ Бела Паланка, Буяновац, Димитровград, Пирот, Прешево

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Centar za razvoj građanskog društva

Center for civil society development

Ана Йованович

Иван Тасич

УЧАСТИЕТО НА ЖЕНИТЕ В РАБОТАТА НА ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ПАРТИИ

Бела Паланка, Буяновац, Димитровград, Пирот, Прешево

Издател
Центар за развитие на гражданското общество ПРОТЕКТА

За издателя
Милан Стефанович

Координатор на изследването
Милан Мийович

Лектор и коректор
Тим ПРОТЕКТА

Тираж
300 (на Сърпски, Български и Албански език)

Публикуването на това изследване е подпомогнато од
Швейцарската агенция за сътрудничество и развитие – SDC.

Центар за развитие на гражданското общество ПРОТЕКТА
Обреновичева бб, ТЦ Калча VI/43, 18000 Ниш
Тел/факс: 018/522-788; 018/514-360
E-mail: centar@protecta.org.rs
<http://www.protecta.org.rs>

УЧАСТИЕТО НА ЖЕНИТЕ В РАБОТАТА НА ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ПАРТИИ

Бела Паланка, Буяновац, Димитровград, Пирот, Прешево

Ниш

Септември 2012-^а година

Изследването е направено, като част од проекта "Равенство – участие на жените в работата на политическите партии" , поддържан од страна на Швейцарската агенция за сътрудничество и развитие – SDC.

Целта на проекта е насърчаване на демокрацията и демократичните институции чрез изграждане на капацитет на политическите партии за по-голямо участие на жените в политиката на местно ниво.

Резюме

Изследване за участието на жените в работата на политическите партии проведено е в общините Бела Паланка, Буяновац, Димитровград, Пирот и Прешево през месеците юли-август 2012^{та} година. 23 политически организации, различни по големина, профил и програмни принципи са взели участие в изследването.

Според резултатите на изследването, местната политика в наведените общини създават мъжете. Те доминират на позициите, на които се вземат решения, както на ниво партия, така и на ниво цялостно местно самоуправление. Колкото е по висока позицията, толкова по извесно е, че ще бъде заета од мъж. При това местния контекст и политическо определение нямат почти никакво влияние на мястото на жените в политическите партии, нито на тяхното позициониране на местната политическа сцена. Заедно с всичко наведено до сега, изследването е показало, че теми като родова равноправност, включване на жените в работата на политическите партии или подстрекаване на жените да се ангажират политически нямат място в политическите програми на партиите, които работят в Бела Паланка, Буяновац, Димитровград, Пирот и Прешево.

SUMMARY

Research about the participation of women in the work of political parties was carried out in five municipalities, Bela Palanka, Bujanovac, Dimitrovgrad, Pirot and Preševo, starting in July and ending in August of 2012. Twenty three political organizations participated, organizations that greatly vary in size, profile and party principles.

According to the results of the research, the local politics of said municipalities are created by men. Men dominate the decision-making positions on party level, but also on the level of the entire local government. Higher ranking positions are almost exclusively occupied by men. Whereat, local context and political affiliation have almost no influence on the position of women in political parties, or on their position on the local political stage.

In spite of all that, the research has also shown that topics such as gender equality, inclusion of women in the work of political parties or empowerment of women for political participation have not found their place in the political agenda of the parties active in Bela Palanka, Dimitrovgrad, Pirot, Bujanovac and Preševo.

УВОД

Правото на политическо действие на всички граждани, независимо от техните особености или разлики, едно е од основните особености на съвременната демокрация. В днешно време правото, гражданите да избират или да бъдат избрани, както и свободата за тяхното активно участие в политическия и обществен живот са гарантирани чрез цяла поредица от международни и местни актове с най-висока юридическа сила. Въпреки това, прилагането на прокламованите права и свободи нерядко се среща с редица пречки за преодоляването на които е неопходима широка друштвена акция. В тази сфера, политическите партии имат много важна роля. Чрез своите написани и ненаписани правила политическите партии отварят врата за по-голямо или по-малко участие на жените в политиката. Начинът, по който партиите стимулират участието на жените в своята дейност, доколко заемат места на, които се вземат решения и създава партиината политика, както и това до колко партията е посветена на въпросите на родовата равноправност ни показва, отношението, което партиите имат към участието на жените в тази традиционно мъжка сфера. Отношението към жените в политиката и нивото на родовата чувствителност, което я насърчава вътре в партията най-често е отношение, което се отразява на целия политически живот.

Пред вас е изследването, което показва политическото участие на жените в работата на политическите организации в общините Бела Паланка, Буяновац, Димитровград, Пирот и Прешево. Изследването не е имало за цел оценка на определени партии, а преди всичко е трябвало да представи широка картина за възможността на жените да участват в политическия живот и да напреднат по скалата на политическото влияние. Изследването е проведено на два етапа и обхваща общо 23 политически организации, по точно 17 политически партии и 6 граждански групи. Всички партии и граждански групи, които са взели участие в изследването имат представители в местните парламенти на горепосочените общини. Акцентът е поставен върху политическите организации, които имат определена тежест в своята местна среда и могат да повлияят върху създаването на местната политика.

Първият етап на изследването е попълването на въпросник од страна на представител на политическа организация. Въпросите са разделени на три части: (1) част която је установено отношението мъже и жени в цялото и активното

членство на политическата организация; (2) част, която показва броят на жените на ръководни позиции в партията, броят на жените од партията, които заемат обществени позиции; и (3) част , която е трябвало да покаже отношението на партиите към така наречените женски въпроси и начинът, по който партиите се справят с този проблем. Втория етап на изследването е фокус групи, по една във всяка община, в които са участвували местни партийни активисти. Чрез фокус групи тествано е мнението за възможността на жените да се занимават с политика в местната среда, за положението на жените вътре в партията, възможността им да влияят на решенията, които се вземат, възможността на жените да напредват по стълбата на властта в самата партия. Одговорът на политическите организации за участие в изследването е бил задоволителен, появили са се няколко проблема обаче, които частично са намалили обхвата на изследването. Отделили бихме два проблема. Първо по-голямата част од партиите нямат електронна база данни за своите членове, така че част од одговорите във въпросника са всъщност оценки на попълващите. Втория проблем е организационната структура на гражданските групи или отсъствието на формална организационна структура на тези участници в изследването, така че част од одговорите на въпросите од въпросника са несъответстващи¹.

Изданиято *Участието на жените в политическите партии* е разделено на три части – *Контекст*; *Изследване*; и *Препоръки*. *Контекстът* съдържа кратък репортаж за значението на участието на жените в политиката и необходимостта од по-голям брой на жените заемащи длъжности, на които се вземат решения и създава политика. *Изследването* представлява участието на жените в политическите партии във всяка една от петте целеви общини, както и общите заключения, постигнати по време на анализа на събраните данните. На края, в *Препоръките* е предложена серия од мерки за по-голямо включване на жените в работата на политическите организации (партии, движения, граждански групи). Тези мерки не са гаранция за успех и рецепта, но със сигурност ще бъдат од помощ на политически организации да подобрят работата си и позицията си на политическата сцена. Вярваме, че това изследване ще стимулират някои бъдещи изследователи да се ангажират с участието на жените в политическия живот и ролята на политическите партии в този процес.

¹ Първата част од въпросника разглежда вътрешната структура на политическите партии, преди всичко броя и вида на съответните комисии, т.е. степента на участие на жените в процеса на тяхната работа. Гражданските групи, които са участвали в това проучване не са организирани по този начин, те не разполагат с добре определена организационна структура по отношение на разделението на отдели и комитети, така че този набор од въпроси за тях е несъответстващ.

КОНТЕКСТ

Началото на феминистическото движение в края на деветнадесети и началото на двадесети век е тясно свързано с политическото участие на жените. Признавайки политика като област, която оформя света, активисти на периода - *sifražetkinje*, се борят за правото на жените да избират своите представители и да бъдат избирани. Десетилетна борба е дала плод и до средата на ХХ век, жените в цяла Европа и света получават право да гласуват и започват да се ангажират политически.

Разбира се, промените в законодателството не гарантират незабавни промени в обществото, а една од характеристиките на обществото, която много бавно се променя, е съществуващото разделение на "мъжки" и "женски" работни места, односно сфери. Обикновено работата свързана с културата, частния бизнес или грижата за другите се счита за „женска“, докато работата свързана с публичната сфера, физически напрегнатата, а и работата свързана с вземането на решения е категорирана, като „мъжка“. Това разделение не е остро и зависи од многобройни фактори— од степента на еманципация на цялото общество, степента на еманципация на жените, икономическата ситуация. В зависимост от тези фактори участието на жените в традиционно „мъжките“ сфери би било по-голямо или по-малко (обратното също важи, въпреки, че мъжете са по-малко готови да влязат в „женската“ сфера, в предвид това че те се смятат по-малко важни и по-непрестижни). Въпреки това, като става въпрос за политика в началото на ХХI век, ситуацията е почти една и съща в цяла Европа, с някои изключения - въпреки че са половината от населението, в политиката жените са далече по-малко застъпени. В позициите на властта, или позициите на които се вземат решения броят на жените е още по-малък.

Вярването, че политиката принадлежи към "мъжката" сфера влияе двойно - върху самите жени, които смятат че мястото им не е в политиката, и затова и не мислят за политическо ангажиране, както и върху средата която не поддържа жените ако се все пак решат да се занимават с политика. Въпреки това , както вече е споменато, мъжете са по-малко готови да приемат задължения, които традиционно принадлежат на жените, така жените не рядко са под двойно натоварване – работа извън дома и работа в къщи. Следователно, и ако не може да се каже че формално са възпрепятствани да се занимават с политика, жените все пак трябва да пребродят много препреждствия и то само ако решат да започнат политическа кариера.

Един од начините за превъзхождане на първоначалното неравенство, което съществува в политиката е системата на квоти, съответно определянето на минималния брой жени в парламента, народното събрание или на изборните листи (правилата са различни в зависимост од държавите). Въпреки, че квотите са само временно решение, което не се занимава с причините а само с поправянето на последиците, и в допълнение самата възможност за по-голямо присъствие на жените в политиката действа подсилващо на жените. Също така, допринася се да широката общественост види жените, като способни политици и така системата на квотите посредно влияе и на промяната на традиционалното мислене за жените. Сегашното присъствие на жените в политическия живот в Европа е доста оскъдно. Оценява, се че в националните парламенти на Европа само 24 % от местат за народни представители са заети од жени. Този процент е малко по висок за северните страни – повече од 40%.² За да достигнат тези числа повечето страни разчитат на системата на квотите.³

Представяне на жените и мъжете в парламента и правителството на Република Сърбия 2002-2012 - та година												
Година	2002.		2004.		2006.		2007.		2008.		2012.	
Институция	Парламент	Правителство	Парламент	Правителство	Парламент	Правителство	Парламент	Правителство	Парламент	Правителство	Парламент	Правителство
Мъже	219	15	223	15	2004.	15	199	19	199	20	167	14
Жени	31	4	27	2		1	51	4	51	4	83	5
% жени	12.4	21	10.8	11.7		6.3	20.4	17.4	20.4	16.6	33.7	26.3

Табела 1. Данни, взети от изданието *жените и мъжете в Сърбия*⁴ и от сайта на Народното събрание РС⁵

Законодателство и налагане на решения „од върха“ може да помогне намирането на решение, но като става въпрос за политическото ангажиране на жените по голямата част од работата трябва да се върши на по-ниско ниво. Самите политически партии трябва да работят върху овластяването на жените и тяхното насърчаване за включване в политическия живот, първо като членове, а после и да развиват насърчителни мерки за да достигнат жените и до водещи позиции в партиите. По-голямо участие на жените в политическите партии е не само от полза за овластяването на жените и развитието на еманципацията на жените, но и дава възможност за по-добро функциониране на политическите партии.

² Women in European politics – time for action, European Commission Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities Unit G1 Manuscript completed in January 2009

³ <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/200903/20090310ATT51390/20090310ATT51390EN.pdf>
Stranicipristupljeno 10.09.2012.

⁴ РЗС Белград 2008г.

⁵ Народна Скупщина РС, www.parlament.gov.rs

РЕЗУЛТАТИ

Изследване за участието на жените в работата на политическите партии проведено е в периода юли - август 2012 година. Чрез изследването са събрани три вида данни, които ни дават представа за основните характеристики и тенденции на участието на жените в политическите партии в общините Бела Паланка, Буяновац, Димитровград, Пирот и Прешево. Събраните данни, се отнасят до:

1. Участието на жените в процеса на вземане на решение на местно ниво. Тези данни са събрани с въпросник, който е разработен въз основа на методиката която е предложена в изданието *Жените и вземане на решения на местно ниво и предложена методология за мониторинг*⁶.
2. Участието на жените в работата на политическите партии. Този набор от данни е събран чрез въпросник, попълнени от 23 политически организации, 17 политически партии и 6 групи граждани⁷. Става въпрос за политически групи, представени в местния парламент, така че те са в състояние да създават директно местна политика. Данните, събрани чрез въпросника са данни относно членството със специален акцент върху участието на жените в дейностите, които се провеждат през годината и тяхното участие в работата на ресорните съвети. В допълнение, въпросникът е използван за проверка на партийните функции, заемани от жени, и да разследва дейността на партиите, както и да се види какви действия предприемат партиите а да са свързани с така наречените женски въпроси.
3. Гледните точки на жените за мястото им в политическите партии, односно местната политическа сцена. Тези теми са обсъдени във фокус групи с жени, които активно участват в работата на политическите партии в петте споменати общини. Във фокус групите те са оценили способността на жените да се включат в политиката в местната среда, като се има в предвид връзката между местната среда на жените и

⁶ Министерствена социалната политика и труда - Администрация на равенството между половете, Април, 2012г.

⁷ По време на представянето на резултатите изразът политическа организация, партия е използван за регистрирани политически партии, както и за граждански групи взели участие в изследването.

ролята на семейството. В допълнение, са разгледани възможностите на жените за участие в работата на партийните тела, да напредват по партийната стълбичка и да влияят върху създаването на партийна политика. Следващата стъпка на фокус групите е дискусия на тема програмите, които реализират партиите, а свързани са с овластяването на жените в политиката, равенството между половете, и изпълнението на Националната стратегия за напредъкът на позицията на жените и равенството между половете. И накрая, жените са чрез координатна система "мъжка и женска сфера социалното действие " скицирали представителство на жените във властта, или позиции, където се вземат решенията. Тук е скицирано сегашното състояние в тяхната община, а след това е направена проекция на, състоянието към което се стремят, или това за което се залагат чрез своите политически дейности.

Резултатите от изследването са представени най напред отделно за всяка община, а след това са дадени и общи заключения. Резултатите от проучванията за всяка една от общините тенденциозно са представени в съответствие с метода, по който е работено. Ръководили сме се от идеята, че данните са хетерогенни, и ако бъдат обобщени, истинската картина за това как партиите гледат на себе си (въпросници) и за това как жените възприемат своята позиция вътре в партията, на местната политическа сцена би се изгубила.

Бела Паланка

Община Бела Паланка се намира в югоисточна Сърбия и е част од Пиротски управни окръг. Заема територия од 517 км², а според преброяването од 2002 година броят на жителите е 14.38, од които 7.092 жени и 7.289 мъже. Както и повечето неразвити общини в Сърбия, Бела Паланка е изправена пред постоянен спад на броя на населението. Според предварителните резултати от преброяването од 2011 година броят на жителите а Бела Паланка е намалел за повече од 15% спрямо 2002. Бела Паланка е една от най-слабо развитите общини в Сърбия. Равнището на безработица в общината е 41.2%⁸, а средната работна заплата в Бела Паланка е около 55% од средната нето заплата в Сърбия.

Представителство на мъжете и жените в позициите на процеса на вземане на решения	Кмет/ица	Заместник/ца кмет/ица	Общински съвет	Прецепдател /ка на Общинския съвет	Заместник прецепдател на Общинския съвет	Съветници/чки в Общинския съвет	Ръководители/ки на групи от съветници
Жени	0	0	2	0	0	10	0
Мъже	1	1	7	1	1	19	5

Табела 2. Данните съответстват на ситуацията през август 2012 г

Данните показани в Табела 2. недвосмислено показват значителната доминация на мъжете на ръководните позиции в община Бела Паланка. В действителност, независимо от почти равния брой мъже и жени в общия брой на населението на общината, позициите, на които се вземат решенията са резервирани за мъжете. Жените са представени на ниво законово предвидени места, които са една трета в местната скупщина и за броя на съветниците, но не и на най-високите общински функции. Значително влияние върху ситуацията оказва отношението, което имат политическите партии към активното участие на жените в политиката. В изследването, което е направено по тази тема в община Бела Паланка участвували са три политически партии и една група на гражданите, които имат представители в местния парламент⁹.

⁸ SIEPA - Сръбската агенция за насърчаване на инвестициите и износа <http://serbia-locations.rs/municipalities-srb/>

⁹ СПС, ГГ за Б. Паланка, ДС и СНС

Въпросник за участието на жените в работата на политическите партии

Въз основа на направения анализ на попълнения въпросник може да се каже, че средно статистическия политически активист в Бела Паланка е безработен на възраст между 26 и 65 години. Партиите са преценили участието на жените, като членове по различен начин, така според някои те са 50%¹⁰, а за други не преминават 30%¹¹. Партиите преценяват, че само 30% от членовете активно участват във всички мероприятия организирани през годината, без значение дали става въпрос за мъже или жени. Патиите участвували в изследването се различават по големина и по организационна структура, както е различен и броя на съответните комисии / съвети в тях. Все пак въпреки че се различават анализът на попълнените въпросници показва, че жените независимо от политическата опция за която се определят са предимно включени в ресорите, които са традиционно женски – деца, млади здравна система, социална сфера. Жените са активни и в други области, но според преценката на партиите в по малък брой.

Политическите партии в Бела Паланка не са развивали отделни програми за овластяване на жените, нито такива програми има в рамките на някои други широки области. Според данните, предоставени от партиите по време на изследването, в тяхната организационна структура не функционират Форум на жените или други подобни органи, чийто фокус е на т.нар. женски въпроси.

Фокус група

На фокус групата в Бела Паланка анкетираните са обсъдили твърдението "Мъжете са по-способни да се занимава с политика, отколкото жените." Принадлежността към различни политически опции не е пречка анкетираните да се са съгласят, че горното твърдение не е вярно. Въпреки това, те смятат, че мъжете са убедени, че политиката е мъжка работа и че те са по-малко способни за висококачествени политически действия. Според тях това е наследено традиционно мислене, което разделя женската работа най - вече свързана със семейството и с дома, и мъжката работа която подразбира между останалото и кариера и обществени функции. В приложение на резервирани само за мъжете, в допълнение на еднаквото образование и опитът им в една и съща работа анкетираните са навели

¹⁰СПС

¹¹ ГГ Единство, ДС, СНС

и техният "женски опит" като допълнително предимство спрямо мъжете. Опитът на жените в най-различните грижове от аспекта функционалност на семейството, според тях би могло да бъде от помощ в управлението на обществените ресурси и местната общност. Когато става въпрос за възможности за участие в политиката и обществените отношения, за жените в политиката, жените казват, че мъжете имат по-добра стартова позиция и по-големи възможности за публично действие. Това се дължи преди всичко на задълженията, които жените имат в дома, и които им остават по-малко време да се занимават с други неща. Задължението на жените е да се преди всичко посветят на семейството и дома, след това на работата, а на края на политиката или на друго нещо. Вземащи в предвид тези очаквания от жените, анкетираниите смятат, че местната общност не е благоприятна почва да се занимават с политика, особено не и за издигане по йерархическата стълбичката. Въпреки това, от друга страна запитаните смятат, че това не означава, че семейството е пречка. Дори и мъжете да вземат по голямата част от семейните задължения, те биха контролирали всичко. Ето защо, ако една жена наистина иска да се включи в политиката, тя ще намери време за това.

Говорейки за положението на жените вътре в политическите партии анкетираниите са го охарактеризирали, като "необходимите 30%". Според тях, мъжете са в повече и са по-активни в партийния живот. Предложенията на жените се разглеждат в същата степен, както и предложенията на мъжете, но те са тези които са по-пасивни и стартират малък брой инициативи. На политическата сцена Бела Паланка не съществуват вътрешно партийни програми за подкрепа на жените в политиката, и те са насърчавани да практикуват политика в границите на неопходими квотата от 30% жени. Като става въпрос за партийни функции, те принадлежат преди всичко на мъжете, така че може да се каже, че абсолютно те са създателите на партийната политика. Равенството между половете, дискриминацията, политическите умения и други свързани с тях въпроси досега не са намерили своето място в програмите в рамките на партията в Бела Паланка. Националната стратегия за напредък на жените и равенството между половете според становището на анкетираниите е само абстрактно понятие, с което партиите не се занимават какъвто и да е начин. Те считат, че работата върху овластяването на жените в политиката е необходима и че участието на повече жени в процеса на вземане на решения ще доведе до просперитет за всички. Анализирайки представянето на мъжете и жените в определени социални области, особено в позициите на процеса на вземане на решения, според анкетираниите, ситуацията в

Бела Паланка е на линията на традиционното разделение на мъжки и женски работи. Така социалната защита, грижата за децата и просветата са отдели, в които жените играят важна роля. Според тях такова разделение не би трябвало да съществува, разделянето на женска и мъжка работа би трябвало да остане в миналото.

Буяновац

Община Буяновац се намира в южна Сърбия и принадлежи към Пчинска административна област (управен окръг). Общата площ на общината е 461 km², а на територията ѝ според преброяването од 2002 година живеят 43.302 жителя, од които 21.595 жени и 21.707 мъже. Около 55% од жителите на община Буяновац са Албанци, което прави общината един од центрите на Албанската общност в Сърбия. Общината е една од 46 изостаналите по развитие общини в Сърбия, като процентът на безработица е 34.11%¹².

Представителство на мъжете и жените в позициите на процеса на вземане на решения	Кмет/ица	Заместник/ица кмет/ица	Общински съвет	Прецепдател /ка на Общинския съвет	Заместник прецепдател на Общинския съвет	Съветници/чки в Общинския съвет	Ръководители/ки на групи от съветници
Жени	0	0	0	0	0	13	/
Мъже	1	1	11	1	2	28	/

Табела 3. Данните съответстват на ситуацията през август 2012 г.

Според доклада относно представителството на жените в общественения сектор в южната и югозападната част на Сърбия¹³ од март 2011 година, жените в община Буяновац са представени в органите на местното самоуправление с 17,72%¹⁴, докато в лидерски позиции в местните институции, докато в обществените фирми и фирмите за комунални услуги ги няма.

Од табелата се вижда, че ситуацията след изборите през май 2012 г. не е променена значително. Жени на най-важните функции в общината няма, а в местния парламент заемат една трета от общия брой места.

¹²USAID Проект устойчиво местно развитие http://www.lokalnirazvoji.rs/assets/files/mapa_doc/IMCA%20VR%20One%20Pager%20SRB,%20June%202012%20final.pdf

¹³ Изследването е реализирано в рамките на на Програмата европейско партньорство с общините - ЕС PROGRES www.euprogres.org

¹⁴ Процентът е за представителството на жените в държавните органи и местната власт, като общински събрания, парламентарни комисии, парламентарни съвети, окръжни съвети, шеф на администрацията или услуги на заместник или помощник-началник и ръководители на отдели или служби.

В изследването са участвували 5 политически партии и една 1 гражданска група¹⁵. Както и в останалите общини партиите са попълвали въпросник за участието на жените в работата на политическите партии, техни представителки са участвували във фокус групи.

Въпросник за участието на жените в работата на политическите партии

Въз основа на направения анализ на попълнения въпросник може да се каже, че средно статистическия политически активист в община Буяновац е безработен в икономически активна възраст човек. Од общият брой на членовете на партията само около 30% са жени. Процентът на жените в работата на партията е същия, когато става въпрос за редовно активно членство, което според оценките на партиите е около 50%. Броят на съответните съвети или комитети на партията варира, но според събраната информация жените са най-активни във вътрешно партийните тела които се занимават с проблемите на децата и младите, културата, здравеопазването и социалните въпроси. Въпреки, че са активни в други области, приносът на жените се признава в традиционните женски области. Тази тенденция е налице и когато говорим за жените на ръководни позиции в партията. Те рядко достигат челните позиции, а в рамките на и вътрешно партийната стълба те се изкачват до позицията на заместник-председател, ако са начело на една от въпросните служби в които обикновено жена е на чело то това е или Форум на жените или някоя традиционно женска област. Когато става въпрос за програми занимаващи се с развитието на капацитетите на жените в политиката или въпросите за родова равноправност, изследването показва че партиите в Буяновац не развиват такива програми, а се занимават с тези въпроси като част од по-широки области. Остава не ясно, кои са тези програми, какъв е обхватът им и в каква връзка са с Форума на жените, който работи в тях.

Фокус група

Активистките на политическите партии, които са участвували във фокус групата в Буяновац са се съгласили, че политиката в тяхната среда е преди всичко резервирана за мъжете. Според тях тази ситуация не означава, че мъжете са по-способни да се занимават сполитика, а е последица традиционното разделение на мъжки и женски работи. Анкетираниите са изразили мнение, че жените са също

¹⁵ ПД Мр. Нагип Арифи, СНС, УРС, ГГ др.Арсич, ПВД и ПДП

като мъжете способни да се занимават с политика, че техният допринос в политиката е огромен и може да бъде по-голям. Въпреки че смятат че семейството и семейните задължения не са пречка за ангажирането им с политика и че всичко може да се постигне ако се има желание, те смятат, че мъжете имат повече възможности да се занимават с политика защото са малко или почти не са ангажирани в домашните задължения. Местната среда от анкетираните е оценена, като неблагоприятна среда за занимаване на жените с политика с коментар, че "на жените, в Буяновац нищо не им е лесно."

Когато става дума за партийната база или членство жените и мъжете са представени на почти еднакво ниво. Партиите са отворени за мненията на жените и те не рядко се възприемат. Въпреки това, напредъкът в рамките на партията и партийни функции, позиционирането са запазени за мъжете, така че в крайна сметка те са тези, които вземат решения и създават партийната политика.

Политическите партии в Буяновац не са разработили специфични програми, насочени към по-голямо участие на жените в политиката и овластяването на жените, които са участвали в политическия живот. В действителност, те не се признати, като отделни вътрешнопартийни целеви групи, върху чието овластяване би трябвало да се работи. Форумът на жените, който работи, като вътрешно партийно тяло е фокусиран върху социално-хуманитарните действия и програми които се занимават със здравето на жените. Националната стратегия за напредъка на жените и равенството между половете не е тема, която е обсъждана в рамките на Форума на партията като цяло.

Анализирайки позициите на които се вземат решения в община Буяновац, анкетираните са потвърдили фактът, че мъжете са тези, които имат абсолютна власт в Буяновац. Според тях би било идеално, ако жените ръководят области, като здравеопазване, социална заштита, образование, грижа за децата и семейството, култура. Видно е че са се определили за традиционално женски сфери, което е последица од факта, че в момента нямат възможност за вземане на решения и в този сегмент од общественото влияние, а което е някак природнио да бъде в техни ръце. Освен това анкетираните са казали, че е од голямо значение ако жените имат по-голям контрол върху обществените финанси. Од една стране това би довело до по-добро разпределение на средствата, а од друга би било сигнал за жените, че парите и финансите са и тяхна работа. На края такъв опит би бил мотив за жените да бъдат финансово независни, което е предусловие за тяхното еманципиране.

Димитровград

Община Димитровград, е разположена в югоизточната част на Сърбия и една от четирите общини на Пиротска административна облас Тя е гранична община заемаща 483 км² до самата граница с България. Според преброяването од 2002година в община Димитровград живеят 11.748 жители, од които 5.904 мъже и 5.844 жени. Десетилетия наред общината се сблъсква с постоянния пад на броя на населението и така днес в Димитровград живее два пъти по-малък брой население од периода след Втората Световна война. Според предварителните резултати од преброяването од 2011година боят на населението е намалял допълнително с 10% спрямо предишното преброяване. Почти 50% от жителите на община Димитровград са од българската етническа общност, което прави общината центар на българската национална общност в Сърбия. Процентът на безработицата в общината е 28.6%¹⁶, а жителите на Димитровград изкарват едваоколо 55% од средната национална нето заплата за Република Сърбия.

Представителство на мъжете и жените в позициите на процеса на вземане на решения	Кмет/ица	Заместник/ца кмет/ица	Общински съвет	Прецепдател /ка на Общинския съвет	Заместник прецепдател на Общинския съвет	Съветници/чки в Общинския съвет	Ръководители/ки на групи од съветници
Жени	0	0	1	0	0	10	0
Мъже	1	1	6	1	1	19	2

Табела 4. Данните съответстват на ситуацията през август 2012 г

Както вече отбелязахме, участието на мъжете и жените в общия брой на населението на община Димитровград е еднакъв. Хвърляйки поглед на данните од табелата виждаме, че жените са значително по-малко на позициите на които се вземат решения. Од приложението сетава ясно, че политическите партии са гледали да изпълнят квотата, така че броят на съветничките в местния парламент е на законово прописаното ниво од 30%. Изкачвайки се по хейрархическата стълбичка на общината и гледайки функциите на които се прави политиката на

¹⁶ SIEPA - Сръбската агенция за насърчаване на инвестициите и износа <http://serbia-locations.rs/municipalities-srb/>

общината преди всичко кмет, общински съвет, Прецедател на общински съвет, значително доминират мъжете.

На подобна ситуация несъмнено влияят много фактори, но не трябва да бъде пропуснат факта, че политическите партии са тези, които със своите вътрешни обсъждания и преговори с политическите партньори създават политическа среда.

Въпросник за участието на жените в работата на политическите партии

Въпросник за участието на жените в работата им са попълнили три политически партии и една група граждани, които в Общинския съвет на Димитровград¹⁷ са представени с общо 13 съветника и 6 съветнички. Става въпрос за различни по големина политически организации, и с различно влияние и като представляват част от властта и од опозицията. Според тях среднестатистическия активист на политическа партия в Димитровград е на възраст между 26 и 65 години и е работещ. Жените които участват в работата на политическите партии е преценен различно, така според едни е около 50%¹⁸, докато според други не преминава 30%¹⁹ од всички членове. Политическите партии смятат, че най-малко половината от техните активни членове участват във всички дейности, които са организирани през годината, а жените участват в тях в същото съотношение, в което са активни в цялостната дейност на партията.

Броят на съответните комисии / съвети варира по партии, но всички, независимо от техните политически възможности, споделиха, че жените са по-активни в традиционно "женски зони" като семейството, образованието, здравеопазването, социалните грижи, грижи за децата, и култура. От друга страна, значителна активност на жените в други сектори като предприятия, или икономика, комуналните услуги, селското стопанство и опазването на околната среда варира от партия до партия. Независимо от броя на съответния съвет / комисия, които функционират в рамките на политическите партии, процентът на жените, които ги управляват, не надвишава 30%. Недообяснено е останало какви са точно тези програми, как въздействат върху по-голямото ангажиране на жените с политика и подобряването на тяхното положение в обществото, както и каква е връзката им с Форума на жените, който работи в партията.

¹⁷ ГГ Правосъдие и солидарност, ДС, СПС и СНС

¹⁸ Демократическа партия

¹⁹ Социалистическата партия на Сърбия, Сръбската прогресивна партия

Фокус група

Както и в други общини в Димитровград, във фокус групата се събраха представители на местните активни политически партии. Отново, се оказа, че проблемът на жените в политиката, излиза извън рамките на програмни различия, както и че отношението към този проблем не зависи от политическата опция. Интервюираните са единодушни в мнението, че жените са също толкова способни за справяне с политиката, но поради други ангажименти, особено тези в дома, са възпрепятствани да отделят време за политика. По тяхно мнение, това че жените са ангажирани повече със семейството, дава възможност на мъжете за по-добра отправна позиция. Подкрепата на семейството към мъжа се подразбира, но такава липсва за жените. Нито една од анкетираните не възприема семейните задължения, като препятствие да се занимава с политика, а само трябва да намерят време за това. Когато става дума за местната общност анкетираните смятат, че отношението към жените в местната среда е неутрално по отношение на политиката, те нямат специфични пречки в работата си свързана с политиката, но нямат и подкрепата. Говорейки за работата вътре в партията жените са съгласни че мъжете са много повече од жените. Въпреки че са по малобройни, в партията жените се осещат абсолютно равноправно, а мнението им се уважава по същия начин както и това на мъжете. Въпреки това вътрешно партийните функции са за мъжете, а те са там за да задоволят квотата. Партията поддържа по-голямото участие на жените в политиката, но не ясно обяснено точно по какъв начин. Анализирайки работат на Форума на жените, който работи вътр в партията анкетираните са обяснили че той е насочен към социално хуманитарни действия. Теми като родова равноправност, участие на жените в политиката, политически способности подобно, са определени като важни, но до сега Форумът не се занимавал с тях. Една од прчките е недостигът на финасови средства. Не е обяснено дали повечето средства биха повлияли в посока поддръжка на политическия активизъм или би означавал повече хуманитарни и социални действия.

В крайна сметка, скицирайки представителство на жените в различни области на човешката дейност, като се има предвид позицията на власт или позиция, в която са направени решения, анкетираните са посочили, че мъжете управляват община Димитровград, и че жените повече присъстват в традиционно женски полета.

По тяхно мнение, истинските причини за това състояние на нещата не съществуват, разделението на властите би трябвало да бъде добре балансирано и да няма социални области, в които мъжете трябва да дават предимство пред жените.

Пирот

Пирот е административен център на окръг Пирот, който се състои от общините Бабушница, Бела Пеланка и Димитровград. Община Пирот обхваща площ от 1232 км² и по територия е един от най-големите окръзи в Сърбия. Общият брой на населението според преброяването од 2002 година е 63.791, а од него 31.790 жени и 32.001 мъже. Според предварителните резултати од преброяването од 2011 година, населението на Пирот е намаляло с около 10%. Делът на населението в трудоспособна възраст в общото население на Пирот около 65% од които 20% са безработни²⁰.

Представителство на мъжете и жените в позициите на процеса на вземане на решения	Кмет/ица	Заместник/ца кмет/ица	Общински съвет	Прецепател /ка на Общинския съвет	Заместник прецепател на Общинския съвет	Съветници/чки в Общинския съвет	Ръководители/ки на групи от съветници
Жени	0	0	2	0	/	19	1
Мъже	1	1	5	1	/	37	2

Табела 5. Данните съответстват на ситуацията през август 2012 г

В община Пирот, както и в другите общини, в които е направено изследването челните позиции в местната власт се заемат од мъжете. Те са в позицията на кмет и председател на Общинския съвет, а жените съставляват около една трета од местата в общинския съвет и общинската събрание. Следва да се отбележи, че сегашното състояние на нещата, поне когато става въпрос за общинския съвет, е подобро в сравнение с предходната власт. Преди общинския съвет е имал само една 1 членка, а местната скупщина само 25% жени, което е 14 съветнички²¹. В изследването в Пирот са участвали две политически партии и две групи на гражданите²², които са представени в местния парламент със 11 съветнички и 21 съветник.

²⁰ Стратегия ма местно икономическо развитие на Пирот, април 2009.

²¹ Жените и вземане на решения на местно ниво и предложена методология за мониторинг

²² ГГ Коалиция за Пирот, ГГ Движение за Пирот, ДС и Зелени Сърбия

Въпросник за участието на жените в работата на политическите партии

Членовете на политическите партии в Пирот са хора на възраст между 26 и 65 години, работещи на различни мета²³. Од попълнените въпросници се вижда, че половината од членовете на политическите партии в Пирот са жени. Те представляват половината от активното членство²⁴, од членовете които активно участват в работата на партията и участват в повечето мероприятия на партията през годината.

Когато говорим за съответните съвети и комисии на партиите в Пирот трябва да вземем в предвид, че анкетираниите организации се различават по вътрешна структура и големина. Така две групи на гражданите които са участвали в изследването и представляват важен сегмент на политическата сцена нямат класически организирана структура кавато имат останалите политически партии така, че във въпросника не са попълнени полета кдето става дума за активното участие на жените в работата на партията, чрез съответни комисии и съвети. Подобна е ситуацијата и със Зелената партијата. Единствено Демократическата партија е одговорила на тези въпроси. Според тях жените са по – активни в традиционално женските сфери, като култура, здравеопазване, деца и млади и са на топ позиции в три од 15 ресора. В Общинскиј комитет на партијата те изпълњава функциите на председател на Форумата на жените, секретар на Общинскиј комитет и председател на Изпълнителниј съвет.

Когато става дума за работа по овластяване на жените и изпълнението на програмите, които се занимават с въпросите на равенството между половете, жените в политиката и подобно анкетираниите са подчертали, че тези теми не се разглеждат самостојателно, а като част од други по-широки области. Въпреки това, нито една од изследваните организации не е објаснила какви са резултатите от тези програми.

Фокус група

Интервјуто с активистки на политическите партии и граѓдански групи от Пирот до голяма степен е компенсирало липсата на отговор на някои въпроси от въпросника. Чрез фокус група анкетираниите са имали възможност да разсветлят

²³ За разлика од анкетираниите партии од другите общини, които преобладаващата част од членовете си, са определили като работещи, или безработни, политическите партии в Пирот не са били толкова јасни, само са подчертали един и същи број работещи и безработни, и селскостопански работници, като свои членове.

²⁴ Според попълнените въпросници, активни членове на политически партии представляват около 30% од броя на членовете.

положението на жените и тяхното участие в работата на гражданската група, която има свои представителки в местния парламент. Независимо от формата на организация и политически опции, към които, принадлежат жените в Пирот при избора си да бъдат ангажирани в политиката са изправени пред едни и същи предизвикателства. Преди всичко става въпрос за наследството, че политиката е мъжка работа и че мъжете са по-способни да се занимават с нея. Обществото очаква жените да се занимават с дома и семейството, и да оставят политиката на мъжете. Някои от тях са подчертали чувството че жените в политиката са само декор, че обществото не е готово да остави вземането на решения на жените. Групата е съгласна че такова отношение е предрасъдък и че жените са също способни, както и мъжете да заемат най-одговорни функции в обществото. С това смятат че е дошло до някои промени, но трябва още много да се работи за да могат жените същински да имат еднакви права в политическия живот на Пирот. Когато става въпрос за дейността на жените в партиите, преди всичко се подразбира работата на поддръжка и логистика, тяхната активност се насърчава точно преди изборите, за да се запълнят квотите. Партийните функции в Пирот са заети предимно от мъже, макар че са официално отворени и за жените. Теми за проблемите на жените и подобряването на тяхното положение в партиите и в обществото не заемат значително място в политическите програми на партиите в Пирот. Националната стратегия за напредъка на жените и равенството между половете в политическите партии не се споменава. Интересно е, че някои от анкетираните са знаели за съществуването на Форума на жените в техните партии, но не са имали информация за дейността на тялото.

И накрая, както и в други фокус групи, анкетираните са направили кратък анализ на позициите на вземане на решения в община Пирот, и стигнали до извода, че решенията в общината се вземат най-вече од мъже. Според тях промяна на положението е неопходима, но е необходимо да се работи върху образованието на политиците и политичките, както и цялото общество за важността на участието на жените в процеса на вземане на решения.

Прешево

Община Прешево се намира в южната част на Сърбия, близо до границата с Македония. Тя заема площ од 264 km² и част е од Пчинска административна област. Според преброяването од 2002 година в Прешево живеат 34.904 жители, од които 50.26% са жени. Почти 90% од жителите на Прешево са Албанци. Общината Прешево е една от опустошените в Република Сърбия, което означава, че нивото на нейното развитие е под 50% од средното за страната. Според наличните данни, равнището на безработица в общината е около 45%²⁵.

Представителство на мъжете и жените в позициите на процеса на вземане на решения	Кмет/ица	Заместник/ца кмет/ица	Общински съвет	Прецепдател /ка на Общинския съвет	Заместник прецепдател на Общинския съвет	Съветници/чки в Общинския съвет	Ръководители/ки на групи от съветници
Жени	0	0	0	0	0	11	0
Мъже	1	1	11	1	2	27	5

Табела 6. Данните съответстват на ситуацијата през август 2012 г

Како се вижда од приложената табела, след изборите од мај месец 2012 година в общинскиот съвет има 11 жени, така че те са 29% од общиот број съветника. Така учестието им в работата на тялото е почти приемлива квота. Јасно се вижда че останалите позиции од местното самоуправление са заобиколени и всички места на които се вземат решения припаѓаат на мъже. За съжаление тоа истражување не обхваќа информацијата за тоа колко жени заемат раководещи функции в местната администрација след формирањето на новата власт. Данните са многу важни и е добро да се сравнат с данните од март 2011 година, кога нито една раководеща позиција в местната власт в Прешево не е била зета од жена.²⁶ В истражувањето в Прешево са учествали четири партии и една граѓанска група²⁷, по точно всички политически организации, които имаат претставители в местниот парламент в Прешево.

²⁵ USAID Проект устојчиво местно развитие

http://www.lokalnirazvoj.rs/assets/files/mapa_doc/IMCA%20VR%20One%20Pager%20SRB,%20June%202012%20final.pdf

²⁶ Доклад за претставителството на жените в публичниот сектор в южната и југозападната част на Сърбия. Програма на Европекото партнорство с общините– EU PROGRES www.euprogres.org

²⁷ PVD, UDSH, GG Rilindia demokratike, BDL i PDSH

Въпросник за участието на жените в работата на политическите партии

Членовете на политическите партии в Прешево са принципно безработни на възраст между 26 и 65 години. Според партиите които са анкетирани, всеки трети член е активен в повечето мероприятия които се организират през годината. Когато става въпрос за жените в политическите партии в Прешево те представляват 30% од общия брой на активните членове.

Както и в другите общини, част од изследването, което е направено в Прешево обхванати са различни политически партии различни по големина и вътрешна организация. Анализирайки въпроса за участието на жените в съответните комисии и съвети можем да кажем, че жените са най-активни в традиционално женските области, преди всичко в културата, образованието и грижата за децата. Имайки в предвид слабото участие на жените в работата на политическите партии в Прешево не изненадват данните, че те ръководят по-малко од една трета от вътрешно парийните ресори. Гледайки и останалите функции в партията, жените напредват до ниво на заместник прецедателки или заместнички, и разбира се ръководят Форума на жените. И тук е неясна ролята на Форума на жените. Според събраната информация партиите се занимават с проблемите на жените, но чрез различни програми. Според тях именно тези програми са помогнали за подобряването на положението на жените. Все пак не ясно е останало за какво подобряване става въпрос, както и каква е ролята на Форума на жените в цялата структура.

Фокус група

Мнението на жените политици, учаснички във фокус групата в Прешево за положение им в партията, съответно в местнатна политическа среда е почти еднакво, без значение на политическата опция към която принадлежат. В началото мнението, че на жените е по - трудно да се позиционират в политиката преобладава, така че успехът им в това е доказателство, че те са еднакво способни като мъжете, даже и по-способни имайки в предвид преядствията, с които се сблъскват. Препядствията , които пречат на жените да се активират повече с политиката са преди всичко, задълженията около дома и традиционалното отношение на обществото към политиката, като мъжка работа. Интервюираните са съгласни, че жената е тази която е одговорна за дома и

семейството и заради това и остава малко време да се занимава с политика. Въпреки че знаят че ангажиментът към семейството намалява възможностите за занимаване с политика, интервюираните смятат че всичко може да се постигне, ако се истински желае. Интересно е че те определят местната среда, като традиционална и неблагоприятна за занимаване с политика. Все пак ако жена реши да се занимава с политика то тя се среща с искрено уважение од съгражданите си.

И ако са по малко, жените са активни в работата на политическите партии енакво, както и мъжете. Те участват в работата на партийните органи и техните предложения се приемат. Въпреки това те не заемат решителни позиции, така че мъжете са тзи които парвят цялостаната политика на партиите в Прешево, а с това и цялостната местна политика.

Анкетираните подчертават, че в партиите им има Форум на жените, но той съществува само документално. Според тях партиите не реализират програми за напредък на жените нито в политиката нито в обществото. Жените са част од инициативата на партията само преди изборите за да се задоволи квотата од 30%. Като илюстрация, дават пример, че въпросът за жените и бил тема в само една телевизионна емисия по време на предизборната кампания. По време на фокус-групите подчертани са няколко въпроси, които би трябвало да бъдат разгледани в бъдеще, както в рамките на партията, така и в цялото общество. Все пак най-спешната тема е семейното насилие. Според мнението на анкетираните това е проблемът, който трябва да бъде на самият връх на политическите програми на всяка партия в Прешево и с който еднакво трябва да се занимават и мъже и жени.

След анализ на позициите на вземане на решения в Прешево, видно е, че абсолютно всички области на социалното действие са в ръцете на мъжете. Проектирайки позициите към които се стремят, анкетираните са избрали традиционно преразпределени на мъжки и женски областите оправдавайки това с факта че жените имат по-голям опит в някои области, по-чувствителни са към някои проблеми. Фокус групата в Прешево е предложила и едно решение, което не е направено в другите общини. Според тях отделът за сигурност би било добре да се ръководи од жени. Най- вече заради вече споменатия проблем семейно насилие. Ако жена заема челната позиция то жените биха усетили по-голяма защита, което е първата стъпка към системното решаване на този сложен проблем.

Общи заключения

Изследването на участието на жените в политическите партии е проведено в пет общини и включва общо 23 политически организации много различни по размер, големина, и програмни начела. Основното заключение е фактът, че местната среда и политически убеждения не оказват почти никакво влияние върху положението на жените в политическите партии, нито на тяхното позициониране в местната политическа сцена. Жените във всяка от целевите общини, са изправени пред почти едни и същи проблеми и предизвикателства, които влияят по различен начин на решението им да влязат в политиката на местно равнище, а од друга страна и на напредъка им по партийната стъбличка. Общите заключения на изследването са следните:

- Най - високите общински функции - на кмета и прецедателя на Общинския съвет в Бела Паланка, Буяновац, Димитровград, Пирот и Прешево са заети од мъже.
- Квотната система, която е предоставила на жените, една трета от местата в местния парламент се е оказала успешна за включването на жените в местната политика. Изследваните партии се придържат към това решение, тъй като жените съставляват една трета от всички местни общински съвети в целевите общини.
- В рамките на партиите жени са най-активни в отрасловите съвети и съветите, които се занимават с традиционно женски области като: грижа за децата и семейството, социална защита, здравеопазване, образование и култура.
- Жените не заемат най-високите позиции в партиите. Те достигат до позицията на заместник-прецедател, заместник, секретар или са начело на комисия или съвет.
- Жените партийни членове смятат, че са еднакво способни да се занимават с политика, както и мъжете. Од друга страна смятат, че техните колеги мъже, смятат че са по-способни од жените и така правят атмосфера, в която политиката принадлежи преди всичко на мъжете.
- Жените и мъжете нямат еднакви възможности да се занимават с политика. На жените им липсва подкрепа од страна на семейството и обществото, а така също липсва и време. Семейството е и пречка, но и препяствие което жената сама трябва да преодолее , „като пожелае може да постигне всичко“.

- Партиите не подстрекават жените да участват повече в тяхната работа. Няма програми за поддръжка на жените, както в самата партия така и извън нея. Жените се канят в политическите партии и намират място в изборните листи, само за да се задоволи квотата. По този начин те осещат подкрепата на партията единствено непосредствено преди избори.
- „Женския опит“ може да помогне много в работата на политическите партии. Жените имат уникален поглед върху определени сфери в обществото имайки в предвид, че през по-голямата си част од живота си се грижат за други хора.
- В момента повечето области на социалното действие са в ръцете на мъжете. На жените се отстъпват понякога традиционално женските сфери – култура, образование, здравна защита и подобно. Интересен е фактът че повечето жени се съгласяват с традиционалното разделение на сферите, смятайки че жените са квалифицирани за тези области, а и чувствителни към проблемите, които са обхванати в тези области. Има две изключения: в няколко фокус групи е подчертано че финансовите ресурси би трябвало да принадлежат на жените, а в една фокус група е специално подчертано, че сферата на сигурност трябва да се намира в ръцете на жени. Причините са това са: финансите в женски ръце ще позволят различно разпределение на бюджетните средства и така жените могат да подобрят своето положение, причината сферата на сигурност да се ръководи од жена е големият проблем семейно насилие с който се срещат жените в тази община, и това че нямат към кого да се обърнат. Смята се че само жените могат да организират тази сфера, така че жертвите на семейното насилие да имат възможност да излязат од насилната ситуация.
- Националната стратегия за напредък на жените и равенството между половете или не се споменава или членовете на партиите не са чули за нея или са чули само од медиите. Специални програми за насърчаване на равенството между половете няма.
- Форумите на жени са само "на хартия" или се ангажират само със социално-хуманитарни дейности.

ПРЕПОРЪКИ

Резултатите от изследването върху участието на жените в политическите партии категорично показват, че местната политика и политиката на политическите партии, се създава од мъже. В допълнение, се оказва, че партията не дава тежест на въпроси като равенството между половете, участието на жените в дейността на политическите партии и овластяването на жените да влязат в политиката. Желаете да насърчим политическите партии към действия и да се промени това състояние на нещата, в тази част од изданието ще представим серия от мерки за по-голямо и по-активно участие на жените в работата на политическите партии. Следва да се отбележи че тези мерки на са рецепта и гаранция за успех, но могат да помогнат на политическите организации да подобрят работата си, да се позиционират по-добре на политическата сцена и допринесат за цялостната демократизация на обществото.

Мерките за по-голямо и по-активно участие на жените в политическите партии, представени тук, се базират на публикацията *Увеличаване на правата на жените в политическите партии - Пътеводител за насърчаване на жените да учстват в политиката*²⁸.

- Вътрешните документи на политическите партии (устави, правилници, и др.), както и техните формални и неформални процедури трябва да включват равенството между половете. По този начин за първи път партията показва ангажимента си към принципите на съвременното демократично начело, дават сигнал към членовете си, че въпросът за равенството между половете и ролята на жените за развитие на обществото е од изключително значение за тях, както и за членовете и че в обществото където работят има ясна позиция, когато става въпрос за положението на жените. Необходимо е да се спомене че включването на родовата перспектива във всички партийни документи не би трябвало да бъде само форма, а същинска стъпка към равноправното общество.
- Приемането на мерки за осигуряване на участието на жените в управленските органи и позициониране в местата, където се вземат решенията и създава партийна политика. Една од възможностите за това е въвеждането на задължителни интерни квоти за участието на жените във

²⁸ *Empowering Women for Stronger Political Parties - A Guidebook to Promote Women's Political Participation*. United Nations Development Program and National Democratic Institute for International Affairs

всички управителни органи на партията и на всички нива. Смятаме че партиите могат да определят интерните си квоти на ниво од минимум 40%, поради три причини. Първо този процент дава по добра картина на участието на жените в цялостната работа на партията. Второ, партиите по този начин създават благоприятна среда за жените да се занимават с политика. Трето, по-големия брой на жените заемащи партийни функции прави по голяма база од която е възможно да се делегират жени за заемане на обществени функции. Определянето на интерните квоти партиите би трябвало да съгледават и в моментите когато определят листите когато делегират членките си за публична функция.

- Трябва да се работи системно върху оправомощаването на жените. Много е важно овластяването на жените в партията да се прави по план и непрекъснато. Тези програми могат да бъдат фокусирани върху родовата равноправност цялостната поддръжка на жените в обществото; на програми които касаят придобиване и усъвършенстване на умения, необходими за политиката, на края програми които са свързани с управлението и вземането на решения за политиките, които ще вземат или притежават публични или партийни позиции.
- Създаване и укрепване на форумите на жените и други подобни вътрешно партиини тела е стъпка към по-доброто позициониране на жените в паритите, както и изцяло трансформиране на Форума на жените и предефиниране на предназначението му и начинът на работа. Съществуващия Форум на жените най-често се занимава с периодични социо-хуманитарни дейности. В съвременните политически организации, такава вътрешно партиина организация се грижи основно за родовата перспектива на предложената политика. Освен това работят върху по голямата промоция за участие на жените в политиката и процесите при които се взема решения; извършват мониторинг върху спазването на система за квотите, които са предвидени в партиините документи; особено се обръща към жените по време на изборната кампания; работят върху оправомощаването на жените чрез организирани едукативни семинари и подобно. По света прецедателката на Форума на жените според правилата автоматично е и член на централния комитет на партията. Така този модел на Форума на жените като тяло което участва в работата на политическите

партии и се грижи преди всичко за интересите на жените е и модел към който политическите партии в Сърбия трябва да се стремят.

- Включване на мъжете. На политиката традиционно се гледа, като на мъжка област. Промените трябва да се правят од основата, но важно е и те да бъдат включени в процеса основаната препоръка към партиите е да вътре в структурите си редовно изпълняват дейности, с които ще повишат нивото на знание на мъжете за необходимостта од включване на жените в политиката и ползите, които носи този процес. Тези дейности могат да бъдат тренинзи, семинари, мини кампании и подобни.
- Политическите партии въздействат върху обществото чрез политиката, която водят, независимо каква е тя и директно влияят върху живота на хората. Активен подход към общността, която държи на равенството между половете и правата на жените, насърчаване и позициониране на политиците, позициониране на голям брой жените на отговорни позиции със сигурност може да създаде по-добра среда за работата на жените в политиката.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

Centar za razvoj građanskog društva

Center for civil society development